

Laat je coronaleven gloriëren in een dagboek

1

Tommy Wieringa: 'Ik beschouw schrijven als productief gemaakte verveling' Beeld Alamy Stock Photo

Hoe leg je deze unieke coronatijd in een dagboek vast? Drie grote Nederlandse schrijvers weten raad. “Blijf dichtbij huis, dan breng je op microniveau de wereldgeschiedenis tot leven.”

Sander Becker 5 april 2020

Het dagboek is helemaal terug, met dank aan corona. In kranten en op blogs vliegen de coronadagboeken je om de oren. Dokters, verpleegkundigen, patiënten, Italië-correspondenten en schrijvers, allemaal doen ze persoonlijk verslag van de bizarre tijd die we meemaken.

Veel mensen die noodgedwongen thuiszitten, voelen net zo goed de behoefte om de unieke situatie vast te leggen. Maar hoe doe je dat, schrijven over een leven dat vrijwel geheel is lamgelegd en waarin je bent teruggeworpen op jezelf en je directe omgeving? Hoe maak je interessante notities van een leven waarin niets gebeurt? Drie schrijvers geven advies: Tommy Wieringa, Nicolien Mizee en Ronald Giphart.

Waarom deze drie?

Tommy Wieringa publiceerde eind 2018 het 'Dagboek van een jaar', over de periode waarin zijn roman 'De heilige Rita' uitkwam. Nicolien Mizee, auteur en schrijfdocent, is bekend van boekenserie 'Faxen aan Ger', dagboekachtige faxen die zij aan haar voormalige schrijfdocent Ger stuurt. Ronald Giphart schreef in 2001 een dagboek voor de reeks Privé-domein: 'Het leukste jaar uit de geschiedenis van de mensheid'.

Simpel zat: een datum erboven en je steekt van wal

“Het fijne aan een dagboek is dat het weinig eisen stelt”, zegt **Tommy Wieringa**. “Je zet er een datum boven en je steekt van wal. Vervolgens geef je je over aan de ‘kopieerlust des dagelijks levens’. De kopie zal soms beter zijn dan het origineel.

“De coronacrisis is een gouden kans om een dagboek te beginnen. Je hebt als mens talloos veel ervaringen waar je normaal gedachteloos langs leeft. Nu de haast van het leven tot stilstand is gekomen, kun je die ervaringen laten gloriëren in een dagboek. Ik beschouw schrijven als productief gemaakte verveling. Ik hoop dat veel mensen hun quarantaine productief zullen maken met een dagboek.”

Schrijftalent? Nergens voor nodig

“Het gaat niet per se om de literaire kwaliteit”, vervolgt Wieringa. “Cees Nooteboom heeft eens gezegd dat hij in het dagboek dat hij als jongeman

bijhield ‘geen asem talent’ terugzag. Dat heb ik precies zo. Maar het dagboek is wel jarenlang een fantastische stijloefening geweest. Ik wilde toch dat het er een beetje knap zou staan, anders verveelde het me. Daar ben ik begonnen met liegen, want met de stilering begint het bedrog. Dat is uitgemond in het schrijven van romans.

“Ik beschouw het dagboek als een letterbak, een vrolijke vergaarbak. Alles kan erin: brieffragmenten, citaten, verzinsels, liedteksten en zelfs gespreksflarden die ik op straat heb opgevangen. Ik onderdruk de neiging om er kloppende verhaaltjes van te maken, de dingen aan elkaar te schrijven. Het hoekige ervan is juist aantrekkelijk.”

Overwin je schaamte

“Schaamte is een van de meest improductieve gevoelstoestanden die er zijn”, zegt Wieringa. “Laat je er niet door hinderen en probeer te ontdekken wat daarachter tevoorschijn komt. Pas als je door een oprechte walging jegens jezelf wordt bevangen, heb je het goed gedaan. Dan ben je de confrontatie met je eigen smeerlapperij aangegaan. Denk aan de lotus: die staat met zijn wortels in de drek, maar reikt met zijn bloem naar de hemel.

“In mijn dagboek belanden angsten, bezorgdheden, ook over mensen in mijn omgeving met corona. Dat heeft geen plaats in een column of roman. Een dagboek is alleen van jou. Nergens ben je vrijer. Dat maakt ook dat je er kunt nadenken over een vraag als: waarom is iemand eigenlijk een vriend? Of: waarom is deze man of vrouw mijn geliefde? Vragen die je misschien liever niet stelt. Ze kunnen consequenties hebben.”

Sloop een bushokje

“Op mijn twaalfde of dertiende ben ik met een dagboek begonnen”, zegt Wieringa. “De wanhoop en eenzaamheid waren toen op hun hoogtepunt.

Het dagboek hield me op de been en bij de les. Het was functioneel, net als het vandalisme dat ik destijds bedreef; het schrijven van het dagboek en het slopen van een bushokje waren allebei troostend. Nu raad ik vooral het schrijven aan. Dat is voor iedereen heilzaam. Het is ook goed voor je geheugen. Het brengt een heldere chronologie aan en geeft je meer grip op je leven – of in elk geval de illusie daarvan.”

Nicolien Mizee: 'Je moet in een dagboek nooit literair willen schrijven. Dat trekt je uit je concentratie.' Beeld Jörgen Caris

Focus op het alledaagse

“De grootste avonturen leveren vaak de saaiste verhalen op”, zegt **Nicolien Mizee**. “Verhalen over een wereldreis zijn altijd hetzelfde: wéér een huisje, wéér een vliegtuig, wéér muggen. Het is veel spannender als je vertelt wat je opvalt en wat je aan het denken zet. Dat je net bij de bakker stond waar iets gebeurde met een oud vrouwtje. Toen dacht jij zus en deed zij zo. Met je gedachten en gevoelens erbij wordt het levendig.

“Zo werkt het in een dagboek ook. Je moet dichtbij huis blijven, ook omdat je de wereld daarbuiten helemaal niet kunt zien. Ik drink met een vriendin elke week koffie in ons vaste café. Dat is altijd heel geanimeerd. Omdat het café nu dicht was vanwege corona, spraken we afgelopen week in mijn volkstuin af. Er was opeens niets meer aan. Je zit op anderhalve meter afstand van elkaar en de burens luisteren misschien wel mee. Dat maakt alles anders. Het gesprek kwam gewoon niet op gang. Typisch iets voor een dagboek, waarin je op microniveau de wereldgeschiedenis tot leven brengt.”

Houd anderhalve meter afstand

“Mensen praten elkaar veel na. Je hoort nu iedereen over ‘de helden van de zorg’. Doe dat niet nog eens dunnetjes over in je dagboek. Wees eerder bedacht op een eigen gedachte die je stilletjes hebt, iets wat uit jezelf komt, niet iets wat je zou móeten denken. Als je moeder net is overleden, verwacht je dat je instort. In werkelijkheid denk je: ‘Ik moet straks naar de tandarts.’ Ander voorbeeld: op tv hoor je steeds hoe erg corona is, maar zelf vind je de omslag in je leven misschien juist wel fijn. Het vereist kalmte en distantie om jezelf zo te beschouwen. Vandaar mijn advies: houd anderhalve meter afstand tot wat je observeert.”

Doe niet te gewichtig...

“Je moet in een dagboek nooit literair willen schrijven. Dat trekt je uit je concentratie. Gebruik gewoon je eigen woorden. Het is net als met fotografie: als je een ingewikkelde spiegelreflexcamera koopt, ben je alleen nog met de techniek bezig en vergeet je de foto. Ik merk het ook tijdens de schrijfklasjes die ik geef. In de pauze vertellen mensen pas de echt leuke verhalen. Dan zijn ze ontspannen en komen ze los. Schrijf dát nou eens op, zeg ik dan. Maar dat is geen verhaal, zeggen ze dan. Jawel! Laagdrempelig. Aansprekend.”

... maar neem jezelf wel serieus

“Ik schrijf nu 28 jaar faxen aan mijn oude schrijfdocent Ger. Op den duur merkte ik dat ik een ontboezeming vaak afsloot met ‘Ach nou ja, er zijn ergere dingen’. Dat werd irritant. Je moet jezelf serieus nemen, niet wegwuiven wat je bezighoudt. Laat zulke zinnetje dus alsjeblieft weg uit je dagboek. Zo zie je dat stijl je iets kan leren, zeker als dingen steeds terugkeren. Dat geldt ook op menselijk niveau. Ik kwam er laatst achter dat ik tegen mijn koffievriendin steeds klaag over één bepaalde vrouw uit mijn kennissenkring. Nu dit besef is doorgedrongen, moet ik er misschien eens conclusies aan verbinden.

“Een dagboek kan confronterend zijn. Dat zie je ook bij Sofie Govaert, die in Trouw een dagboek schrijft als coronapatiënt. Ze kwam erachter dat ze haar kinderen eigenlijk best vervelend vindt. Normaal merkt ze dat niet zo, maar nu ze met het hele gezin in quarantaine zit, valt het ineens op. Heel interessant.”

Ronald Giphart: 'Amateurs hebben te veel respect voor het witte vel of het lege scherm' Beeld Werry Crone

Geef je bek een douw

“In een dagboek schrijf je op wat je beroert”, zegt **Ronald Giphart**. “Ga gewoon zitten en geef je bek een douw. Ken je die uitdrukking niet? Het betekent zoiets als: ‘Flap het er maar uit!’ Geef je cursor een douw, kun je ook zeggen. Als je maar vaart maakt. Niets is fout, dus laat je niet weerhouden. Je kunt het later altijd nog verfraaien. Professionele schrijvers beginnen veel sneller te tikken dan amateurs. Dat is uit onderzoek gebleken. Amateurs hebben te veel respect voor het witte vel of het lege scherm. Zij gaan eerst uitgebreid zitten nadenken. Niet doen, gewoon vers van de lever noteren. Juist de spontaniteit telt.

“Stof genoeg, want corona haalt alles overhoop. Het lastige is alleen dat je concentratiespanne er zo kort van wordt. Er komt niks meer uit mijn handen, de relevantie van het schrijven lijkt verdwenen nu we in de wurggreep van het nieuws zijn. Ik ga zelfs het éénuurjournaal zitten kijken. En een film houd ik bijna niet vol, omdat ik steeds denk: ‘Oei, wat zitten jullie dicht op elkaar, doe dat nou niet!’ De verpletterende niet-bij-de-tijdheid slaat dan in je gezicht. Daar kun je natuurlijk wel weer mooi over schrijven.”

Trap niet in de val van het zelfbeklag

“Mijn vrouw schrijft een dagboek”, vervolgt Giphart. “Als ze het jaren later terugleest, wordt ze vaak moe van het gezeur. Trap daarom niet in de val van het zelfbeklag. Want ook al is het leven zwaar en lijkt alles tot stilstand gekomen, in werkelijkheid draait de wereld altijd door. Er wordt nog steeds gelachen. Benoem dus ook de leuke dingen, dan krijg je een realistischer dagboek dat achteraf beter te pruimen is.”

Maak van je leven een filmscript

“Als het niet lukt om een lopende tekst te maken”, zegt Giphart, “kun je je ook beperken tot een filmscript. Je noteert dan alleen puntsgewijs wat er

die dag in je leven is gebeurd, wat je hebt gelezen, enzovoort. Dat geeft houvast. Ik deed het zo toen mijn jongste zoon op de intensive care lag, destijds nog geen één jaar oud. Ik hield zijn suikerspiegel en andere medische waarden bij en noteerde mijn angstige gevoel. Dat werkte therapeutisch. Later kon ik me bijna niets van die periode herinneren. Ik ben blij dat ik het verslag nog heb.

“Op dit moment zit ik een boek te schrijven over mijn moeder, die nu 25 jaar dood is. Mijn zus gaf me laatst een stapel paperassen die mijn moeder zelf heeft geschreven. Er zitten dagboekfragmenten bij uit een zware periode in haar leven, prachtig verwoord, met veel emotie. Ik heb er een dieper inzicht door gekregen in haar leven – en in dat van mezelf. Dat is het mooie van een dagboek. Je laat iets heel persoonlijks na.”

Originele details lonen

“We kunnen een voorbeeld nemen aan Laura Ingalls Wilder”, zegt **Mizee**.

“Die trok in de negentiende eeuw als kind met haar ouders, Amerikaanse kolonisten, in een huifkar door de Verenigde Staten. Later schreef ze een reeks boeken over die tijd: de beroemde serie ‘Het kleine huis’.

Meesterlijk. Haar observaties bleken uniek voor een korte periode uit de Amerikaanse geschiedenis: de jaren van de pioniers. Niemand had eraan gedacht nauwgezet te beschrijven hoe pioniersgezinnen overleefden onder barre omstandigheden. Hoe ze hout hakten, loden kogels goten, een beer schoten en het vlees inmaakten voor de lange winter die ze doorbrachten in een hol onder de grond. De boeken waren meteen een groot succes. De overheid stelde ze zelfs verplicht omdat ze het enige accurate verslag van huiselijk leven uit die periode bleken. Ik wil maar zeggen: originele details lonen, ook in een dagboek.”